

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Onderwijs
t.a.v. minister D. Wiersma
Rijnstraat 50
2515 XP Den Haag

Plaats/datum: Utrecht, 9 maart 2023

Referentie: FW/2023/010/jvz

Onderwerp: Uitkomsten achterbanraadpleging Werkplan

Geachte heer Wiersma,

In deze brief informeren we u over de uitkomsten van de raadpleging bij de schoolorganisaties in het primair onderwijs over het werkplan 'Samen voor het beste onderwijs'. Op basis daarvan hebben we een aantal voorstellen voor aanvullingen en verbeteringen, aansluitend bij de bestaande praktijk en maatschappelijke opgave. In het bestuurlijk overleg van 23 maart hopen we een verdere uitwerking van het werkplan met elkaar vast te kunnen stellen.

Uitkomst ledenraadpleging

Met het werkplan kan extra vaart worden gezet met het concretiseren van de thema's regionale aanpak, onderwijstijd, bevoegdheden en opleiden. Er bestaat draagvlak voor het verder uitwerken van deze vier prioriteiten; met name voor de thema's onderwijstijd, bevoegdheden en opleiden is veel steun. Onze achterban wil op deze vraagstukken graag stappen zetten.

Zorgen rondom versterken regionale aanpak

Verreweg de meeste discussie is er over de regionale aanpak. Niet over die samenwerking op zichzelf. Eigenlijk is iedereen voorstander van meer en betere regionale samenwerking. Desondanks roepen de geformuleerde ambities t.a.v. de regionale aanpak bij veel schoolorganisaties weerstand op. Drie punten willen we middels dit schrijven extra voor het voetlicht brengen.

- Vorming van bureaucratische tussenlaag

Schoolorganisaties maken zich zorgen over een top-down implementatie van de RATO/onderwijsregio en bijbehorende doorzettingsmacht. De vrees is dat er een bureaucratische bestuurlijke tussenlaag ontstaat, waarbij 'gedwongen samenwerking' geen werkelijke bijdrage levert aan de aanpak van tekorten. Hierdoor kan de regionale aanpak blijven hangen in symptoombestrijding, zeker als de onderliggende prikkels die daadwerkelijk samenwerking belemmeren niet worden weggenomen. Denk bijvoorbeeld aan de vele mogelijkheden om scholen onder de instandhoudingsnorm te continueren.

Daar kunnen soms goede argumenten voor zijn, maar het legt een relatief groot beslag op de beschikbare personele capaciteit.

- *Regionaal werkgeverschap als mogelijk sluitstuk; niet het startpunt*
Er is vrees dat de regio-aanpak leidt tot het gedetailleerd opleggen van maatregelen die niet uitvoerbaar en niet werkbaar zijn, zoals verplichte verplaatsing van leerkrachten tussen scholen. Werkgevers zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs en dragen eindverantwoordelijkheid voor de eigen medewerkers. Deze verantwoordelijkheden hangen sterk met elkaar samen. Schoolorganisaties in het PO zien vormen van regionaal werkgeverschap als een mogelijke uitkomst van regionale samenwerking, niet als startpunt.
- *Meerjarige implementatiestrategie*
Het implementeren van nieuwe regionale samenwerkingsstructuren in een werkveld dat wordt gekenmerkt door een wirwar van bestaande netwerken is complex. Wij pleiten daarom nadrukkelijk voor een zgn. *one step up* benadering: door aan te sluiten bij bestaande netwerken waar ambitie en energie zit, kunnen we stapsgewijs werken aan de ontwikkeling van een landelijk dekkend netwerk van onderwijsregio's. We kunnen starten op korte termijn, maar laten de deadline van de zomer 2023 los. Er is draagvlak voor een intensivering en betere stroomlijning van de regionale samenwerking. Maar een succesvolle aanpak staat of valt met een zorgvuldige implementatie waar we voldoende tijd voor nemen.

Aanvullingen op het werkplan

Om recht te doen aan de hierboven genoemde zorgen schetsen we hierbij enkele richtingen waarlangs we verdere vervolgstappen willen formuleren:

- *De maatschappelijke opgave (het wat) moet centraal staan bij verdere inrichting van regionale samenwerking*
Versterking van de regionale samenwerking is geen doel op zich maar een middel. We willen dat de maatschappelijke opgave centraal staat bij de verdere uitwerking. Dat vraagt dan wel ruimte voor regionale invulling die past bij de regionale situatie. Elke regio kent immers zijn *couleur locale*. Thema's die bij veel regio's terugkomen zijn er zeker ook:
 - a) het versterken van de collectieve verantwoordelijkheid voor het opleiden en begeleiden van zij-instromers;
 - b) samen met onderwijsprofessionals vormgeven aan een andere inrichting van het onderwijsproces om tot antwoorden te komen voor de structurele tekorten;
 - c) een kritische blik op het aantal (kleine) scholen in een bepaalde regio met oog op de doelmatigheid en kwaliteit.
- *Faciliteren van collectieve aanpak en versterken van solidariteit*
Samenwerking tussen autonome schoolorganisaties komt niet vanzelf. Ons onderwijsstelsel is niet ingericht op regionale samenwerking. Het stelsel bevat prikkels die de samenwerking belemmeren. Naast het eerder genoemde voorbeeld van de instandhoudingsnorm kan gedacht worden aan de huidige kleinscholentoeslag in het primair onderwijs.

We stellen voor om de koploper-regio's te vragen om inzichtelijk te maken welke bestaande prikkels in het systeem hen belemmert om gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen. Vervolgens kunnen we met hen bekijken hoe we de prikkels anders kunnen richten, zodat de samenwerking wordt gestimuleerd vanuit het stelsel.

- *Schaalniveau van regionale samenwerking is volgend aan de opgave en passend bij de sector.*

Gelet op de regionale arbeidsmarkt voor onderwijspersoneel, zal er voor écht concrete samenwerking een relatief kleine schaal nodig zijn. We willen van koplopers leren hoe regio's kunnen uitzoeken wat voor hen een betekenisvolle 'arbeidsmarktregio' is.

Tot slot

De personeelstekorten worden niet veroorzaakt door een structuurfout of door de wijze waarop we ons onderwijsstelsel hebben vormgegeven. Personeelstekorten zijn veeleer te verklaren uit demografische ontwikkelingen en jarenlange financiële onderwaardering. U heeft aangegeven dat onorthodoxe maatregelen nodig zijn om hierop een antwoord te formuleren. Vanuit de PO-Raad willen we van harte onze bijdrage leveren, samen met de beroepsgroep en de opleidingen. Het is dan wel nodig dat het ministerie ruimte geeft aan het werkveld om tot een aanpak te komen die ook echt kan werken. Ook is meer inzicht nodig in de middelen die daarvoor beschikbaar zijn.

Zoals is besproken in het bestuurlijk overleg van woensdag 15 februari zullen we met de andere partners tot een voorstel komen om de koplopers goed te positioneren. De voorbereiding hiertoe is reeds gestart; een eerste ambtelijk overleg heeft plaatsgevonden.

In het bestuurlijk overleg van 23 maart bespreken we graag met elkaar de stand van zaken en de verdere uitwerking van het werkplan 'Samen voor het beste onderwijs'.

Met vriendelijke groet,

Freddy Weima
Voorzitter PO-Raad